

شهربانو

۲۳ شنبه
۷ تیر ۱۴۰۰
۱۷ دی‌ال‌مهده ۱۴۴۴ شماره ۳۴۲۰

(۲)

دکتر سمانه پورمحمد
پژوهشگر ارتباطات و رسانه

(فروغ)

ضرورت یادگیری سواد رسانه‌ای در زنان

فناوری‌های ارتباطی را تشکیل می‌دهند که رشد روزافزون و گسترشی چشمگیر دارند. زنان یکی از اثرپذیرترین گروه‌های کاربر رسانه‌های نوین هستند. هویت زنان در رویارویی با پیام‌های نامحدود رسانه‌های نوین دچار چندگانگی و در نتیجه چالش می‌شود. به عبارت دیگر، زن در عصر فناوری‌های نوین ارتباطی، در میان همه تعاریف، تصاویر، انتظارات و وظایف، سرگردان می‌شود. سواد رسانه‌ای در حوزه مدیریت مصرف فردی و هم‌مدیریت و نظارت بر مصرف رسانه‌ای دیگر افراد خانواده مهم‌ترین راه حل چالش‌های به‌وجودآمده برای زنان در خانواده است زیرا با تکیه بر این دانش و آگاهی، این مهارت را پیدا می‌کنند که از فرصت‌ها حداکثر بهره را ببرند، آسیب‌ها را به حداقل برسانند و نقش‌های خود را بازتعریف کنند.

دکتر یونس شکرخواه در تعریف سواد رسانه‌ای (Media Literacy) می‌گوید: سواد رسانه‌ای عبارت است از یک نوع درک متکی بر مهارت که براساس آن می‌توان انواع رسانه‌ها و انواع تولیدات آن‌ها را شناخت و از یکدیگر تفکیک و شناسایی کرد.

این درک به چه کاری می‌آید؟ به زبان ساده، سواد رسانه‌ای مثل یک رژیم غذایی است که هوشمندانه مراقب است چه موادی مناسب هستند و چه موادی مضر، چه چیزی را باید مصرف کرد و چه چیزی رانه، یا اینکه میزان مصرف هر ماده بر چه مبنایی باید استوار باشد. سواد رسانه‌ای می‌تواند به زنان یاد بدهد هر چیزی را نخوانند و هر مطلب منتشرشده‌ای را قبول نکنند. به دیگر سخن، سواد رسانه‌ای کمک می‌کند از سفره رسانه‌ها به گونه‌ای هوشمندانه و مفید بهره‌مند شویم.

سواد رسانه‌ای رویکردی آموزشی در قرن بیست و یکم محسوب می‌شود زیرا سواد رسانه‌ای درکی را از نقش رسانه در اجتماع شکل می‌دهد و کسب مهارت‌های تحقیق و بیان عقاید شخصی را برای شهروندان در عصر جهانی شدن ضرور می‌داند.

امروز در دنیای زندگی می‌کنیم که خواه‌ناخواه در شرایط اشباع رسانه‌ای قرار دارد. فضای پیرامون ما سرشار از اطلاعات است. کاربرد رسانه‌های چندگانه‌ای چون اینترنت و جذابیت‌های این رسانه‌های جهانی نشانگر اهمیت و جایگاه ویژه آن‌هاست. امروزه بیش از نیم میلیارد نفر (۵۸۰ میلیون نفر) در سراسر جهان به اینترنت دسترسی دارند و استفاده از آن سالانه رشدی معادل ۱۰۰ درصد دارد.

تحقیقات و بررسی‌های کارشناسان در مؤسسه تحقیقاتی Pewresearch centre نشان می‌دهد استفاده زنان از شبکه‌های اجتماعی و گشت و گذار آن‌ها در فضای مجازی اندکی بیش از مردان است. در واقع، زنان به میزان ۷۶ درصد از شبکه‌های اجتماعی و مردان اندکی کمتر، به میزان ۷۲ درصد از پلت‌فرم‌های مختلف اینترنتی استفاده می‌کنند.

لیندا برگسما در مجله آموزش سواد رسانه‌ای می‌نویسد: فضای مجازی در زمره مهم‌ترین عوامل اجتماعی شدن است که بر رفتارهای سلامت امروزه زنان اثر می‌گذارد. بعضی پژوهش‌ها تخمین می‌زنند زنان ۵۰ تا ۸۰ درصد ساعت بیداری‌شان را با چنین رسانه‌هایی می‌گذرانند.

به تغییر در زندگی‌تان به واسطه یک گوشی موبایل نگاه کنید. به فاصله‌ای که بین نسل ما با فرزندانمان وجود دارد قطعاً فکر کرده‌اید. عصر حاضر عصر حاکمیت فناوری‌های نوین ارتباطی است. فناوری‌های نوین ارتباطی مانند انواع دیگر فناوری، بر ابعاد گوناگون فردی و اجتماعی زندگی انسان اثر می‌گذارند و برای کاربران، فرصت‌ها و تهدیدهایی به دنبال دارند. نقش‌های اجتماعی نیز تحت تأثیر تعامل با فناوری‌های ارتباطی، دستخوش دگرگونی می‌شوند. این تغییر هم در تعریف فرد از نقش‌هایی است که برعهده دارد و هم درباره نقش‌های دیگر افراد. زنان بخش درخور توجه از کاربران

شب‌نم کرمی
روزنامه‌نگار

(پرتو)

تابستان کرونایی، مادران خسته و دانش‌آموزان بی‌برنامه

تبلت شارژ داره؟ حواست هست خانمتون چی می‌گه؟ خدای من! معلمت داره درس می‌ده. تو داری چت می‌کنی؟! چرا گریه می‌کنی؟! جا موندی خب. چرا خوابیدی و وارد کلاس نمی‌شی؟! و....

این جملات و صدها جمله مشابه دیگر با چاشنی حرص خوردن و ناراحتی و پرخاش و گاهی برخورد‌های تند، نمونه بخشی از مرادوه روزمره سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰ میان مادرها و فرزندان دانش‌آموزان بود که گفتند و شنیدند تا سرانجام به پایان رسید. برخی مادرها حتی از این سال تحصیلی با عنوان کابوسی یاد می‌کنند که بی‌صبرانه منتظر پایان آن بودند. بسیاری از آنان چه شاغل چه خانه‌دار پایه‌پای فرزندان خود دوره تحصیلی امسال را مرور کردند و روز معلم را به یکدیگر تبریک گفتند. حالا چند روزی از پایان امتحانات خرداد گذشته است. شاید روزهای نخست، همه ما از آغاز تابستان و پایان درس و مدرسه بچه‌ها، درست مانند کودکی خودمان شادمان بودیم، اما در ادامه مادر معلمی، باز هم با مشکلات جدیدی برخورد کردیم. «سرت روز گوشه بیار بیرون! کور می‌شی! می‌خواهی تا آخر تابستون بشینی گوشه اتاق و چت کنی؟ چرا نمی‌آی تو جمع؟!» و....

پس از گذشت فقط چند روز از پایان امتحانات، این جملات جدید میان مادرها و فرزندان که به دلیل شیوع کرونا برایشان برنامه‌ای تعریف نکرده‌ایم، جایگزین عبارات قبلی شده و دلهره و پریشانی تازه‌ای جای شرایط پیشین را گرفته است. هرچند تابستان سال پیش را هم تا اندازه‌ای با همین مدل گذرانده‌ایم، امسال دیگر کل ریش و قیچی گوشه و تبلت دست بچه‌هاست و خسته از بی‌برنامه‌ی مداوم، خود را به دنیای مجازی سپرده‌اند. بسیاری از خانواده‌هایی که سابق بر این فرزندان خود را از فضای مجازی دور نگاه می‌داشتند و تلاش می‌کردند با برنامه‌های آموزشی و پرورشی مناسب، آینده روشنی برای آن‌ها رقم بزنند، با مدل تحصیل آنلاین، به اجبار با دست خود فرزندان را در دل دنیای مجازی رها کردند. بسیاری سعی کردند با اشتراک فضاهای مورد استفاده خود با بچه‌ها بر کار آن‌ها نظارت داشته باشند که با جایگزین شدن اپلیکیشن‌های خاص دستوری آموزش و پرورش به جای فضاهای مورد استفاده عموم، دستشان از دنیای کودکان و نوجوانان نشان کوتاه شد و نظارت‌ها کم‌رنگ. دانش‌آموزان از این راه با دیگرانی ناشناخته رابطه مجازی دوستانه برقرار و به استفاده از تلفن همراه و تبلت هم عادت کردند.

اکنون برای خانواده‌ها این مهم جای نگرانی دارد که چه گونه عادی‌تر را که در یک سال به وجود آمده است در چند روز می‌شود سر و سامان داد، آن هم در شرایطی که هیچ جایگزین مناسبی برای آن نمی‌توانیم تعریف کنیم. اگر در کلاس‌های اوقات فراغت برخط ثبت‌نامشان کنیم باز هم آن‌ها را به همان راه رفته سوق داده‌ایم و چنانچه این کار را نکنیم، از آموزش‌های اثرگذار و مهم اوقات فراغت بازمی‌مانند و عمر به بطالت خواهند گذراند. از آنجا که بچه‌های این روزگار با روحیات و الزامات دنیای نو رشد یافته‌اند، به گونه‌ای که حتی کتاب را در فضای مجازی می‌خوانند و می‌شنوند، به یقین نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم مانند کودکی خودمان با ساخت کار دستی و کارهای ساده‌ای از این دست، مدت زیادی سرگرم بمانند یا روزآمد رشد کنند. بنابراین باید برای گذران تابستانی مفید، تا حل مشکل کرونا به نحوی که سلامتی‌شان هم به خطر نیفتد، چاره‌ای جدی اندیشید تا وقتی فرزندان را با فشار و تهدید و تشویق از پای تبلت و گوشی بلند کردیم، پاسخ مناسبی برای «خب! حالا چه کار کنم؟» داشته باشیم که او را مدت بیشتری از گوشی و تبلت دور نگه دارد، زیرا سلامتی جسمی و روانی بچه‌های ما با ادامه این رویه با مخاطرات جدی روبه‌رو خواهند شد، همگی دچار اضافه وزن می‌شوند و عادت به تبدیلی حرکتی، مشکلات اسکلتی و جسمی بسیاری برایشان به دنبال دارد. چشم‌هایشان آسیب می‌بیند و اشعه‌های مضر دستگاه‌ها خطرات مهلکی در بر خواهد داشت. از این رو، اگر قرار را بر این بگذاریم که ممکن است یک سال تحصیلی دیگر را مانند یک سال و نیم گذشته پشت سر بگذاریم، باید دست‌کم تابستان برای مادران و دانش‌آموزان فرصتی برای تنفس و تجدید قوا باشد و از سوی دیگر، این درگیری ذهنی و استرس مداوم مادرانی که همپای فرزندان‌شان در تلاش هستند، تا اندازه‌ای کاهش یابد. قطعاً ادامه این روند می‌تواند به افسردگی و خستگی مادران منجر شود. این موضوع به یقین دامان خانواده‌ها را نیز می‌گیرد و جامعه را دچار خمودگی و ناکارآمدی خواهد کرد.